

Вытокі — у Ашхабадзе

Празаіка, паэта, драматурга, публіцыста, дзіцячага пісьменніка Васіля Ткачова (нарадзіўся ў вёсцы Гута Рагачоўскага раёна, на Гомельшчыне, 1 студзеня 1948 года) добра ведаюць у Беларусі. З 1980 года ён жыве ў Гомелі. Аўтар многіх кніг, у тым ліку рамана “Дом камуны”, а за кнігу прозы “Снукер” у 2011 годзе ўдастоены Прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне літаратуры. Паводле п’ес Васіля Ткачова пастаўлены дзясяткі спектакляў у тэатрах Беларусі, Расіі і Казахстана. У лёсе беларускага літаратара быў і туркменскі адрэзак жыцця. Дарэчы, не такі і маленькі па сваёй працягласці.

У 1973 годзе Васіль Ткачоў пасля заканчэння факультэта журналістыкі Львоўскага вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту трапіў на службу ў сталіцу самай паўднёвай і самай гарачай рэспублікі — Ашхабад. У рэдакцыю шматтыражнай салдацкай газеты “За Родину”. Галоўным рэдактарам тады быў вядомы ў Ашхабадзе журналіст Юрый Павалаяеў. Так і служыў Васіль Ткачоў ваенным карэспандэнтам да 1978 года. А пасля звальнення з арміі працаваў старшым рэдактарам газетна-журнальнай рэкламы камбіната “Туркменгандаль-

рэклама”. У 1980 годзе вярнуўся на радзіму, у Беларусь. Працаваў карэспандэнтам у шматтыражцы “Сельмашевец” і ў абласной газеце “Гомельская праўда”. У 1989 годзе Васіля Юр’евіча прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР і адразу ж абралі старшынёй абласной пісьменніцкай арганізацыі, якую ён узначальваў 15 гадоў.

Яшчэ да прыезду ў Ашхабад журналіст актыўна займаўся літаратурнай работай. Пачынаючы з 1965 года, друкаваўся ў беларускай газеце “Літаратура і мастацтва”. У 1967 і 1970 гг. вершы Васіля Ткачова друкаваліся ў калектыўных зборніках “Напісалі кнігу самі” і “Крыніца”. Калі Васіль пасля тэрміновай службы паступіў у ваеннае вучылішча, ён па-ранейшаму пісаў літаратурныя творы і на белару-

скай мове. Апаваданні і вершы дасылаў у часопісы “Бярэзка” і “Вясёлка”, газету “Літаратура і мастацтва”. У 1973 годзе апаваданні маладога празаіка былі апублікаваны ў газетках “Во славу Родины” (газета Беларускай ваеннай акругі, цяпер выходзіць у Мінску пад назвай “Белорусская военная газета”) і “Чырвоная змена”.

... 1973 год. Малады журналіст прыязджае ў Ашхабад. Піша для сваёй шматтыражкі “За Родину”, акруговай газеты “Фрунзевец” (яе рэдакцыя знаходзілася ў Ташкенце. Дарэчы, у гады Вялікай Айчыннай вайны актыўным аўтарам “Фрунзевца” быў народны паэт Беларусі Якуб Колас, які жыў у сталіцы Узбекістана ў эвакуацыі). Праз многія гады Васіль Юр’евіч апублікуе і такі лірычны запіс пра першыя свае ашхабадскія ўражанні: “У 1974 годзе да мяне ў Ашхабад прыехала пагасціць маці. Працавала яна настаўніцай, выкладала ў Ісканскай васьмігодцы Быхаўскага раёна беларускую мову і літаратуру і яшчэ геаметрыю. Туркменістан якраз быў у траур — памёр народны пісьменнік, гонар нацыі Берды Кербабаяў. Маці, вядома ж, таксама чула пра яго, ведала яго творы.

Мы купілі прыгожы букет кветак, пайшлі на пахаванне. І яна там, калі праходзілі ля труны, праслязілася і неяк па-дзіцячы наіўна паглядзела на мяне: маўляў, такі вялікі чалавек быў і не стала... пры славе... толькі б жыць... Вось так, сыноч...

Пазней у доме, дзе жыў Берды Кербабаяў, зробіць музей. Я вадзіў туды некалькі разоў двух сваіх сыноў...”

Васіль Ткачоў пазнаёміўся са многімі туркменскімі пісьменнікамі. Пасябраваў з Азатам Рахманавым. Часта сустракаўся з выдатным паэтам Юрыем Рабініным.

... — Якімі творчымі планамі жыў? — перапытвае мяне, рыхтуючыся да адказу Васіль Юр’евіч. — Многае дало знаёмства з калегамі па літаратурным, журналісцкім цэху. У памяці — сустрэчы з пісьменнікам-франтавіком Ашырам Назаравым...

— Ведаю, што ён ваяваў у Беларусі, — удакладняю я.

— І мне Ашыр-ага расказваў пра баі пад Віцебскам. Выдатны быў чалавек. Я нават хацеў нешта з яго твораў перакласці на беларускую мову. Зразумела, па падрадкаўніках. Але неяк не склалася. Планы так і засталіся

планамі... Добра памятаю выдатнага паэта і празаіка Бердыназара Худайназарава. Часта сустракаўся з рускімі літаратарамі, якія жылі, працавалі ў Ашхабадзе: Мікалаем Залатаровым, Уладзімірам Пу, Ікарам Пасеўевым, Эдуардам Скларам... Калі апошні раз прыязджаў у Ашхабад — у 1991 годзе — ля кас “Аэрафлота” (гэта на праспекце Свабоды, дзе тады размяшчаўся гатэль “Ашхабад”), сустрэўся з празаікам, публіцыстам Васілём Шаталавым. На дзівя сімпатычны, добры чалавек. Нагаварыліся ўдольна, многіх успомнілі.

У 1970-1980-я гады ў Туркменістан прыязджалі многія беларускія пісьменнікі. Алег Лойка, Максім Танк,

аднойчы ў тэатр, а там — творчы вечар пісьменнікаў. У фае мяне ўбачыў Рыгор Іванавіч. Абняў пры ўсіх, шчыра ўзрадаваўся сустрэчы...”

Калі В. Ткачоў жыў у Ашхабадзе, у Мінску ў 1975 годзе вейшла яго першая кніга апаваданняў, адрасаваная дзецям, — “Хітры Данік”. 15 асобнікаў першай кнігі 27-гадовага аўтара даслаў у Ашхабад свайму сябру і земляку Мікола Чарняўскі. 14 з іх засталіся ў сталіцы Туркменістана — у новых сяброў Васіля. Асабліва плённым для маладога пісьменніка быў 1976 год.

— Тады ў Мінску мае беларускія апаваданні апублікавалі “Бярэзка”, “Вясёлка”, — успамінае Васіль Юр’евіч. — Падборкі кароткіх апаваданняў

Нішто ў жыцці не праходзіць бяследна. Так і ў лёсе беларускага пісьменніка Васіля Ткачова Ашхабад пакінуў свой бачны след. Тут, у Туркменістане, ён напісаў многія свае творы. І першую п’есу на беларускай мове — “Інкогніта” — таксама напісаў у Ашхабадзе

Любоў Філімонава, Павел Марціновіч, Віктар Шымук, Янка Сіпакоў, Рыгор Барадулін, Браніслаў Спрычан, Генадзь Пашкоў... У Пашкова пра Туркменістан выдатныя вершы засталіся

— Гэта верш “Каракумскі канал”. Ведаю яго па кнізе Генадзя Пашкова “Гравюры дарог”. А вось тады, у 1970-я, у Ашхабадзе сустрэўся толькі з Рыгорам Барадуліным...

І, як высвятляецца, адбылося гэта выпадкова. Рыгора Іванавіча Васіль Ткачоў ведаў яшчэ па Мінску. Сустракаўся Васіль Юр’евіч з паэтам на кватэры ў свайго земляка Міколы Чарняўскага, дзіцячага паэта. У Ашхабад Рыгор Барадулін прыехаў разам з беларускімі кіношнікамі здымаць дакументальны фільм пра Туркменістан. “Я часта бываў у рускім тэатры імя А.С. Пушкіна, добра быў знаёмы з галоўным рэжысёрам беларусам Герогіем Нестарам, — расказвае Васіль Ткачоў. — Сябраваў з акцёрамі Юрыем Марозавым, Уладзімірам Бяршанскім, з бацькам і братамі Краснапольскімі, Уладзімірам Каламаком... Прыходжу

убачылі свет на старонках “Гомельскай праўды”, мінскай “Настаўніцкай газеты”...

У ашхабадскі перыяд Васіль Юр’евіч працаваў і над апаваданнямі, якія затым увайшлі ў кнігу “Дзень у горадзе” (Мінск, 1985 год). Вось назвы апаваданняў, створаных у Ашхабадзе: “Казан”, “Шапка”, “Тармонік”, “Двойка”, “Торба”, “Сын прыехаў”... У некаторых творах — туркменскія матывы. Так здарылася, што і мяне лёс пасля Львоўскага палітычнага вучылішча ў 1985 годзе закінуў у Ашхабад. Служыў у той жа рэдакцыі, што і Ткачоў, — у рэдакцыі шматтыражкі “За Родину”. Пасябраваў з братам Васіля — Міхаілам (ён жыў у кватэры старэйшага брата — па вуліцы Атабаева, 19). А таксама — з радыёжурналістам Уладзімірам Грачовым — ён таксама добра ведаў Ткачова-старэйшага. Сам Васіль Юр’евіч жыў ужо ў Гомелі, у Беларусі. І брат пісьменніка, і радыёжурналіст шмат раскавалі пра Васіля, раскавалі пра тое, як ён працаваў над беларускімі тэкстамі, як на рабоце і дома абкладваўся слоўнікамі,

як старанна ўспамінаў і запісваў у нататніку асобныя беларускія словы, выслоўі, прыказкі. Пра тое, як уважліва чытаў беларускую перыёдыку, якую выпісваў з Мінска. І недзе ў канцы 1970-х адбылася такая гісторыя...

Успамінае Васіль Ткачоў: “... Пяць гадоў на адрас маёй ашхабадскай кватэры па вуліцы Атабаева, 19 прыходзілі лісты і паштоўкі ад родных, сяброў і з рэдакцый. Прыходзілі таксама газеты і часопісы. З Мінска. Атрымліваў штодзённы ліст “Літаратура і мастацтва”, “Чырвоную змену”, “Бярозку”, “Вясёлку” — тыя выданні, адным словам, у якіх часам друкаваўся... Адночы ў паштовай скрыні я ўзяў “Звязду”, што трапіла туды, як я адразу здагадаўся, выпадкова, паштальёны памыліліся, але краем вока я паглядзеў на адрас, па якім газета павінна была быць дастаўлена, на прозвішча падпісчыка: М. Калінковіч. Хто такі? Вядома, зямляк. А больш ні аб чым тады мне гэтае прозвішча не гаварыла. Да пэўнага часу. Праз некалькі дзён я адчыніў дзверы (Мікалай апырэдзіў мяне, а я збіраўся да яго) круглатвараму, прыгожаму і добра збітаму хлопцу, вышэйшаму за сярэдні рост. Па ўсмешцы на твары адразу здагадаўся: зямляк! Тут, у далёкай Туркменіі,

сустрэць земляка — сапраўдная падзея! Госць прадставіўся: гэта быў ён, гаспадар “блуднага” нумара “Звязды”. М. Калінковіч прынёс мне “Чырвоную змену”. Папрасіў прабачэння, што не ўтрымаўся, распакаваў газету. Тое ж самае зрабіў і я... Так Васіль Ткачоў пазнаёміўся ў Ашхабадзе з іншым пісьменнікам-земляком. Мікалай Калінковіч, які нарадзіўся ў Лунінецкім раёне, на Брэстчыне, жыў у Ашхабадзе з 1979 па

1984 гг. У 1984 годзе Мікалая прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР. У 1981 і 1990 гг. у Мінску выйшлі дзве яго розныя кнігі пад адной назвай — “Лунінец”. У 1985 — гістарычна-краязнаўчы нарыс

“Палескія дні Аляксандра Блока”. А ў Ашхабадзе выдадзены кнігі Мікалая Калінковіча:

на футбол глядзець гульнію ашхабадскай каманды “Колхозчи”, з цікавасцю назіралі гульнію тэхнічнай “сямёркі” Курбана Бердыева, за якім і цяпер пільна сачу: ён стаў знакамітым трэнерам, асабліва ярка раскрыўся яго талент у казанскім “Рубіне”... З ім жа працуе і былы выдатны цэнтральны абаронца “Колхозчи” Якуб Уразсахатаў. Рады іх поспехам. Малайцы. Расказваючы пра Ашхабад, не магу не ўспомніць паэта Мухамедмурада Камекава. У дзіцячай

газете “Мыдам тайяр” ён апублікаваў у сваім перакладзе на туркменскую мову мае першыя дзіцячыя апавяданні, напісаныя на рускай мове. Дэбют аказаўся паспяховым, мяне заўважылі. Азат Рахманаў прапанаваў да публікацыі ў “Піянеру” маю невялікую аповесць пра армію. Я і пасябраваў туркмена Азата Рахманова і беларуса Міколу Чарняўскага. Мікола шмат перакладаў вершаў Азата на беларускую мову. А з Атамурадам Атабаевым я ўпер-

шыню сустрапаў на тэкстыльнай фабрыцы перад чытачамі. Не памятаю, што я там гаварыў, але памятаю, што Атамурад даў мне пачытаць “Дружбу народаў” са сваімі вершамі. Так атрымалася, што хутка я з’ехаў у Гомель. І часопіс павёз з сабою. І цяпер гэты часопіс у маёй бібліятэцы. Бяру яго ў рукі і ўспамінаю Атамурада Атабаева, маладога, прыгожага, таленавітага. Прабач, дарагі дружа, што так атрымалася. Але вершы Атамурада і цяпер мяне саграваюць, нагадваюць пра любімы Туркменістан.

...Нішто ў жыцці не праходзіць бяследна. Так і ў лёсе беларускага пісьменніка Васіля Ткачова Ашхабад пакінуў свой яўны след. Тут, у Туркменістане, ён напісаў многія свае творы. І першую п’есу на беларускай мове — “Інкогніта” — таксама напісаў у Ашхабадзе... І яшчэ ён марыць калінебудзь пабываць у Туркменіі, вярнуцца ў краіну сваёй маладосці. Хоць бы на некалькі дзён. Яму ёсць каму паціснуць там руку.

Алесь Карлюкевіч

“Не абрываецца зямная сувязь” (1982), “Імя маё — Свабода” (1984), “Вярганне світальнай раны” (1987). У Туркменістане ўраджэнец Брэстчыны, сябар Васіля Ткачова актыўна друкаваўся ў газетах “Камсамолец Туркменістана”, “Вячэрні Ашхабад”, “Ташаўзкая праўда”, “Туркменская іскра”, часопісах “Ашхабад”, “Савет эдэбіяты”.

... — З Мікалаем мы абмяркоўвалі свае першыя творы, — успамінае Васіль Юр’евіч. — А яшчэ разам хадзілі